

KENYA CUMHURİYETİ'NDE ÇOCUK KORUMA SİSTEMİ MAKİMEİ ÇOCUK EVİ ÖRNEĞİ

Büşra Uslu¹

Öz

Bu makalede Kenya Cumhuriyeti çocuk koruma sistemi yasal arka planı ile ele alınmış ve güncel ulusal çocuk koruma sisteminin resmi çekilmiştir. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne taraf devlet olan Kenyada her ne kadar makro politikalar ve yasalar eskiye göre daha gelişmiş ve kapsayıcı olsa da önemli boşluklar ve sorunlar bulunmaktadır. Bu boşluklar, doğum kayıtlarının yetersizliği, yetersiz sayıda insan kaynağı, sosyal hizmetlere kısıtlı erişim gibi konular hakkında olup, işlevsel bir çocuk koruma sisteminin tesisine engel olmaktadır. Bahsi geçen sorunlar bu makalede sağlık, eğitim, güvenlik ve çocuk korumada alternatif bakım yöntemleri alt başlıkları ile ele alınmıştır. Araştırmacı, 2017 yılında başkent Nairobi Makimei Çocuk Evinde gönüllü sosyal hizmet uzmanı olarak bulunmuştur. Belirtilen çocuk evindeki çocuk bakım ve korumanın betimlenmesinin de ulusal çocuk koruma sisteminin uygulamaya yansımaları göstermek amacı ile eklenmesi uygun görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: *Afrika'da Çocuk Koruma, Kenya Cumhuriyeti, Çocuk Koruma Sistemi, Sosyal Hizmet, Makimei Çocuk Evi..*

¹ Proje Uzmanı, Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü Dış İlişkiler ve Projeler Dairesi Başkanlığı
e-posta: buslu@hacettepe.edu.tr

CHILD PROTECTION SYSTEM IN THE REPUBLIC OF KENYA THE CASE OF MAKIMEI CHILDREN'S HOME

Abstract

This article has taken the national child protection system and policy of Republic of Kenya as the main subject. Although there has been major improvements in political and legal aspects in Kenya as a country which ratified the United Nations Convention on the Rights of the Child, there are still problems which are mainly about the childbirth registry, the inadequate human resources and the limited access to social services. These are obstacles to a functional child protection system. In this study, the mentioned problems are categorically discussed under the headings; health, education, safety and alternative child protection systems. The author worked as a voluntary social worker at Maikemei Children's Home in the capital city, Nairobi in 2017. Besides, it has been thought that the description of the system at the Makimei Children's Home would be helpful for the readers to understand the reflection of the child protection policy and legal framework at the practical level.

Key Words: *Child Protection in Africa, Republic of Kenya, Child Protection System, Social Work, Makimei Children's Home..*

Giriş

Çocuklarla sosyal hizmet uygulamaları 1909 yılında suça sürüklenen çocuklar için oluşturulan ve sosyal hizmet uzmanlarının vakaları ele aldığı, ailelerle çalıştığı mahkemelere bağlı kliniklerde başlamış ve 21. yüzyılda sosyal hizmet uzmanlarının ailelerle, grup halinde ya da bireysel olarak çocuklarla çalışabildiği kamu ve özel sektördeki uygulamalarla biçim değiştirerek günümüze kadar gelmiştir (Webb, 2011, s.47).

Dünyanın farklı yerlerinde, din, gelenek ve kültür gibi faktörlerin etkisi ile çocuğa bakışın farklı olmasından kaynaklı farklı uygulamalar ile karşılaşmak mümkündür. Sosyokültürel faktörlerin yanı sıra, ülkenin içinde bulunduğu refah düzeyi de çocuğu doğrudan etkilemektedir. Bu makalede, bir Afrika ülkesi olan Kenya Cumhuriyeti'nde çocuğun korunması ele alınacak olup, araştırmacı tarafından sosyal hizmet uzmanı olarak deneyimlenen Makimei Çocuk Evi örneği tartışılacaktır.

Uluslararası Sosyal Hizmet Federasyonu'nun 2014 yılında yaptığı genel toplantıda onayladığı Sosyal hizmet mesleği küresel tanımına göre, sosyal hizmet sosyal değişimi, kalkınmayı, sosyal uyumu, bireylerin güçlenmesini ve özgürleşmesini destekleyen uygulama temelli bir meslek ve akademik bir disiplindir. Sosyal adalet, insan hakları, kolektif sorumluluk ve çeşitliliğe saygı ilkeleri sosyal hizmetin odağıdır. Sosyal bilimler, insan bilimleri, sosyal hizmet teorileri ve coğrafyaya özgü bilginin şemsiyesi altında bireyler ve yapıların dikkatlerini yaşam zorluklarına çeker ve iyilik halini artırır (IFSW, 2014). Görüldüğü üzere mesleğin küresel tanımı birçok unsuru içinde barındırır ve çocuk koruma ile yakından ilgilidir.

Kenya Cumhuriyeti Hakkında Genel Bilgiler

Bu kısımda derlenen bilgiler, sonrasında tartışılacak çocuk koruma sisteminin ülke içindeki varoluşunu daha iyi kavramayı kolaylaştıracağı düşünüldüğü için makaleye dâhil edilmiştir.

Kenya yaklaşık 45 milyon nüfusa sahip bir doğu Afrika ülkesidir. Ülke

nüfusunun % 53'ünü 0- 18 yaş arası çocuklar oluşturmaktadır (Kenya Ulusal İstatistik Bürosu, 2015a). Ülkede resmi dil olarak, Bantu ve Arapça'dan türemiş Kiswahili (Svahili) dili ve 1884-1885 Berlin Konferansı sonucu İngiliz kolonisi olmalarından kaynaklı İngiliz dili konuşulmaktadır. Afrika çekişmesi sürecinde (Scramble for Africa) yaşananlara karşı Kenya halkı, İngiliz sömürmesine başkaldırıları ve ulusal egemenlik için verilen savaş sonucu 1963 yılında bağımsızlığını ilan etmiştir (Kenya Ulusal İstatistik Bürosu, 2015, ss. 1-16).

Kenya'da yoksulluk ve ekonomik refah bağlamında yapılan araştırmaların en güncel ve kapsamlısı "Kenya'nın İyilik Hali" adlı, Planlama ve Ulusal Kalkınma Bakanlığı İstatistik Bürosu tarafından oluşturulan rapor ile sunulmuştur. Bu rapor, refah düzeyini, gelir düzeyi yerine tüketim üzerinden tanımlamaktadır ve 2006 yılında yapılan sonuçlara göre ülkede gıda yoksulluğu % 45,8'dir. Bu da demektir ki ülkenin neredeyse yarısı günlük kalori ihtiyacını (2.258 kilokalori olarak hesaplandığında) karşılayamamaktadır (Kenya Ulusal İstatistik Bürosu ve Planlama ve Ulusal Kalkınma Bakanlığı, 2006, s.26). Kenya'nın iyilik hali raporunun, vatandaşların yalnızca gıda ve gıda olmayan ürünleri satın alma güçleri ile ilgili olması da iyilik hali ve refah çabalarının temel ihtiyaçların karşılanması ile sınırlı kaldığını göstermektedir.

Son olarak, Kenya'nın ilk devlet başkanı Jomo Kenyatta'nın oğlu şu anki Devlet Başkanı Uhuru Kenyatta'nın 2017 referandumundaki seçim kampanyası için hazırladığı 4 maddelik eylem planına yer verilerek, ülkenin öncelik ve hizmet ihtiyacı ile ilgili profilinin daha da netleşeceği düşünülmektedir. Bu eylem planı; gıda güvenliği, barınma, üretim ve herkes için sağlık hizmetleri olarak devlet başkanını resmi sosyal medya hesaplarında "4 Büyük" başlığı altında yayınlanmıştır (Njoroge, 2017).

Hükümetin "4 Büyük" eylem planını temel alarak, Kenya Cumhuriyeti Ulusal Hazine Bölümü tarafından yayınlanan, 2018 Bütçe Politikası Beyannamesi'nde, Cinsiyet, Çocuklar ve Sosyal Koruma Bakanlığı için toplam miktar ya da bütçe yüzdeliği verilirse de "Yetimler ve İncinebilir Çocuklar (YİÇ)" için bütçe ayrıldığı ifade edilmiştir. Sosyal koruma başlığı altında ele alınan sosyal kalkınma ve çocuk hizmetleri, ulusal sosyal güvenlik ağı ve

destek hizmetlerine 2018-2019 bütçesinden yaklaşık 33 milyon Kenya Şilini (yaklaşık 300.000 \$) ayrılmıştır (Kenya Cumhuriyeti Ulusal Hazine Bölümü, 2018, ss. 45-53).

Kenya'da Çocuk Koruma Sistemi

Çocuk koruma sistemi, koruma ile ilgili riskleri önlemek ve müdahale etmek amacı ile özellikle adalet, sağlık, eğitim, sosyal refah, güvenlik gibi bütün sosyal sektörler için gerekli olan, yasalar, politikalar, düzenlemeler, hizmetler ve denetlemeler bütünüdür (UNICEF, 2011, s.5). Ayrıca, çocuk koruma, Kenya Ulusal Çocuk Hizmetleri Konseyi tarafından, birey olarak güçlük içinde olan; şiddet, sömürü, istismar ve/veya ihmal sonucunda zarar görmesi olasılığı olan çocuğun korunması süreci olarak tanımlanmıştır (Kenya Ulusal Çocuk Hizmetleri Konseyi, 2015, s. 5).

Önleme seviyesinde çocuk koruma sisteminin amacı, aileleri desteklemek ve güçlendirmek böylece sosyal dışlanma, ev içi şiddet, ihmal, istismar, ailenin parçalanması riskini minimize etmektir. Sistem, kilit paydaşları içeren birçok farklı yapının bir araya gelmesi ile oluşur. Bu yapılar, harmonize bir şekilde işbirliği gösterdiğinde çocuğun ve ailesinin merkezde olduğu koruyucu çevrenin oluşturulmasında önemli rol oynamaktadırlar.

Çocuk koruma çok yönlü ve multidisipliner bir bilinç ve müdahale gerektirir. Bu müdahaleler, küresel, ulusal ve yerel seviyede düşünülmeli ve planlanmalıdır. Kenya Cumhuriyeti'nde çocuk koruma sisteminden başlıca sorumlu paydaşlar, Cinsiyet, Çocuklar ve Sosyal Koruma Bakanlığı ve Ulusal Çocuk Hizmetleri Konseyi'dir. Bakanlık Çocuk Koruma Sistemi'nin etkili uygulanmasında lider kurum iken, Konsey sistemin yürütülmesi ve koordinasyonundan sorumludur. Sistemin diğer paydaşları ise, İçişleri Bakanlığı, Eğitim Bakanlığı, Sağlık Hizmetleri Bakanlığı, Çalışma Bakanlığı Çocuk İşçiliği Daire Başkanlığı, Halk Sağlığı ve Hijyen Bakanlığı, Planlama ve Ulusal Kalkınma Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Kenya Ulusal İnsan Hakları ve Eşitlik Komisyonu, yerel yönetimler ve ulusal/ uluslararası sivil toplum örgütleri olarak sıralanabilir. Kenya'da çocuk koruma sisteminin kuruluş çalışmaları Çocuk Yasası'nın 2002 yılında yürürlüğe koyulması ile

başlatılmıştır fakat çocuk koruma sisteminin kuruluşu ve konu ile ilgili ilk ulusal çalışma 2007 yılında gerçekleşmiştir. (Cinsiyet, Çocuklar ve Sosyal Koruma Bakanlığı ve Ulusal Çocuk Hizmetleri Konseyi, 2011 ss. 1-22). İhtiyaç haritalandırma çalışmaları, paydaş toplantıları, teknik çalışma grupları ve Birleşik Krallık'ın Çocuk Koruma Sisteminin yerinde incelenmesi ile 2011 yılında Cinsiyet, Çocuklar ve Sosyal Koruma Bakanlığı ve Ulusal Çocuk Hizmetleri Konseyi, "Kenya için Ulusal Çocuk Koruma Sistemi Çerçevesi" adlı raporu yayınlamışlardır. Bu çerçeve, Kenya'da çocuk koruma sisteminin çok paydaşlı durumunu tanımakta ve işlevselliğin paydaşlar arasındaki etkili bir koordinasyon ile gerçekleştirebileceğini varsaymaktadır.

Kenya'da Çocuk Korumanın Yasal Arkaplanı

Kenya Cumhuriyeti 2010 Anayasası, bütün çocukların ihmal, istismar, zarar verici kültürel uygulamalar, her türlü şiddet, insanlık dışı muamele ve cezadan, tehlikeli ve sömüren çalışma şartlarından korunma ihtiyacını tanımaktadır. Dahası, çocukların eğitim hakkı, beslenme, barınma, sağlık ve ebeveyn bakımı gibi temel haklarını da güvence altına alır. Bu durum, Kenya'nın da imzacısı olduğu hem Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'de hem de Çocuk Hakları ve Refahına Dair Afrika Şartı'nda belirtilmiştir (1990).

2002 yılında yürürlüğe konan ve 2007 yılında revize edilen Çocuk Yasası (Children's Act), etkili ve işlevsel bir çocuk koruma sistemi kurmayı öngörür. Bu bağlamda, Anayasanın da devlete verdiği çocukların ihmal, istismar, zarar verici kültürel uygulamalar, her türlü şiddet, insanlık dışı muamele ve cezadan, tehlikeli ve sömüren çalışma şartlarından korunması sorumluluğunu yerine getirmesinde büyük önem taşımaktadır. Bu yasa ayrıca çocuk mahkemelerini, hayır-sever örgütlerin çocuk kurum ve kuruluşları ile ilgili düzenlemeleri, veli ve vasilerin sorumluluklarını, koruyucu ailelik ve evlat edinme prosedürlerini içermektedir.

Bu yasa kapsamında Çocuk Hizmetleri Ulusal Konseyi kurulmuş ve Konseyin görev ve sorumlulukları detayları ile birlikte belirtilmiştir. Buna göre Konsey; ilgili bakanlıkların, özel sektörün ve sivil toplumun daimi

temsilcilerinden oluşur. Başlıca görevi, hükümete çocuğu ilgilendiren bütün konularda danışmanlık vermenin yanı sıra çocuk hakları ile ilgili faaliyetlerin koordinasyonu, bütçelendirilmesi, süpervizyonu ve kontrolüdür. Konsey, eyalet seviyesinde Bölgesel Danışma Konseyleri üzerinden görevlerini ifa etmektedir.

Çocuk koruma sisteminin çok paydaşlı durumunun tanınması ve işlevselliğin paydaşlar arasındaki etkili bir koordinasyon ile gerçekleşeceği varsayımı ile bahsi geçen Çocuk Yasası'nın üzerine inşa edilmiş 2011'de yayınlanan "Kenya için Ulusal Çocuk Koruma Sistemi Çerçevesi" adlı rapor çocuk koruma bağlamındaki uygulamayı aydınlatan ilk doküman olmuştur (UNICEF ve Kanada Küresel İlişkiler, 2015). İkincisi ise 2013 yılında Çocuk Hizmetleri Ulusal Konseyi tarafından Eyalet Çocuk Koruma Sistemleri Kılavuzu adı ile yayınlamıştır. Bu kılavuz ise eyalet seviyesinde bütün resmi ve enformel aktörlerin işbirliği içinde eylemlerini ve çalışma ilkelerini içermektedir (Kenya Çocuk Hizmetleri Ulusal Konseyi, 2013). Kenya çocuk koruma sistemindeki aktörler ele alındığında aşağıdaki şekilde görüldüğü üzere, ana paydaşlar çocuk merkezde olmak üzere aile, toplum ve devlettir. Devlet planlama ve bütçe geliştirmenin yanı sıra yasa ve politika yapımında temel sorumluluğu alırken, bütün sistemi ilgilendiren uygulama alanlarında koordinasyon görevine de sahiptir. Daha önce de bahsedildiği gibi Cinsiyet, Çocuklar ve Sosyal Kalkınma Bakanlığı ve Ulusal Çocuk Koruma Konseyi bu konuda ulusal seviyede sorumlu paydaşlardır. Sistemin diğer bir paydaşı ise toplumdur. Toplum ve toplum temelli yapılar çocuk koruma sisteminde özgü hizmetlerde önemli bir yer tutar. Bakanlık ve Konsey'in yerelde uygulamaları Bölge Danıştay Kurulu üzerinden gerçekleşir. Bu kurulun temel fonksiyonları, bölge sınırları içindeki çocuğun haklarını ve refahını korumanın yanında çocuk refahı programlarını düzenleme, planlama, finanse etme ve süpervize etmektir. Ek olarak, kaynakları mobilize etme, hibe toplama, çocuk hakları ve çocuk koruma ile ilgili toplumun farkındalığını artırma ve ağ oluşturma görevleri de bulunmaktadır (Asher, 2014, ss. 1-5).

Çocuk korumanın çocuğa karşı şiddet, ihmal, istismar vb. durumları önlemek ve vuku bulduğu takdirde müdahale etme ile ilgili olduğunu ve

şiddet, ihmal, istismar sonucu zarar gördüğü ve/veya tehlikeye açık hale geldiği teşhis edilen çocuğun korunması süreci olarak tanımlanabileceği tartışılmıştır. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin çeşitli maddelerinde sözleşmeye taraf devletlerin; madde kullanımı, çocuk işçiliği, çocuk kaçırma ve ticareti, cinsel istismarı ve dahası gibi tehlikelerden çocukları korumaları gerektiğini vurgulamaktadır. Çocuklar aynı zamanda bilgi ve iletişim teknolojileri ve medyanın, bakım verenlerin ve zararlı kültürel uygulamaların olumsuz etkilerinden de korunmalıdır. Bunun yanında, özel koruma gerektiren çocuklar kapsamında yerinden edilmiş çocuklar, mülteci çocuklar, engeli olan çocuklar, kanun ile ihtilafa düşmüş çocuklar, alternatif bakım/kurum bakımı altında olan çocuklar gibi çocuk gruplarına da yer verilmiştir (1989).

Kenya Anayasası (Md 53 1d, 2010) ihmal, istismar, zararlı kültürel uygulamalar, şiddetin bütün formları, insanlık dışı muamele ve cezalardan koruma sağlar. Kenya Ulusal Çocuk Politikası (Kenya Ulusal Çocuk Hizmetleri Konseyi, 2010, s.11) bütün çocukların özellikle engeli ve özel ihtiyaçları olan çocukları büyüme ve gelişimlerini etkileyebilecek bütün şiddet türlerinden korumayı ve bütün çocukların doğum kaydının yapılması ve kimlik kartının olmasını öngörür. Bunun yanında Çocuklar için Ulusal Eylem Planı; insan ticareti, kadın sünneti (tıbbi gerekçeler ve zorunluluklar olmaksızın, vajinanın bir kısmının ya da tümünün alınması), çocuk kaçırma, madde bağımlılığı ve benzeri özel alanlarda da yasaları güçlendirmeyi içermektedir. Çocuk ve kadınların durum analizi bulguları ise çocuk korumanın yüksek yoksulluk oranları, AIDS etkisi, parçalanmış aileler ve toplum yapısının bozulması faktörleri ile yakından ilgili olduğunu göstermiştir (Kenya Ulusal Çocuk Hizmetleri Konseyi, 2015).

Her ne kadar makro politikalar ve yasalar eskiye göre daha gelişmiş ve kapsayıcı olsa da önemli boşluklar ve sorunlar bulunmaktadır. Bu boşluklar, doğum kayıtlarının yetersizliği dolayısıyla çocukların sağlık, eğitim gibi hizmetlere erişimini kısıtlaması anlamına gelmektedir. Bunun yanında yetersiz sayıda insan kaynağı işlevsel bir çocuk koruma sisteminin tesisine engel olmaktadır. Bahsi geçen sorunlar ve boşluklar kategorik olarak ele

alınırsa başlıca konular, sağlık, eğitim, güvenlik ve çocuk korumada alternatif bakım yöntemleri olarak sıralanabilir.

Çocuk Sağlığı

Kenya Nüfus ve Sağlık Araştırması'na göre, yenidoğan ve çocuk ölümlerinin en önemli sebepleri zatürre, ishal, sıtma ve AIDS hastalıklarıdır. Buna ek olarak, doğum esnası ve sonrası bakım sağlayan nitelikli personel sayısının oldukça kısıtlı olması hem anne hem de çocuk ölümlerinde önemli bir neden olarak sayılmaktadır. Çocuk ölümlerinin geçmişe oranla azaldığı kaydedilmekte ve bunun sebepleri olarak da aşılama, sağlık hizmetlerinin geçmişe oranla daha ucuz olması ve çocuklar için sivrisineklerden koruyucu ağların kullanımının yaygınlaşması sebebi ile sıtmanın azalması verilebilir (Kenya Ulusal İstatistik Bürosu, 2014, ss.111-118).

Yenidoğan ölüm oranları 2009 yılında yapılan araştırmada 1000'de 52 iken, 2014 yılındaki oran 1000'de 39 olarak bulunmuştur. 2009 yılı 5 yaş altı çocuklar ile ilgili yapılan çalışmada her 19 çocuktan birinin 3. doğum gününü görmeden öldüğünün altı çizilmiştir (Kenya Ulusal İstatistik Bürosu, 2014, s.111).

Yakın geçmişle karşılaştırıldığında önemli gelişmelerin olduğu, çocuk sağlığını korumada önemli adımlar atıldığı görülse de, çocuk sağlığı ile ilgili birçok sorun alanı, çözüm getirilmek üzere otoritelerin müdahalelerini beklemektedir. Bu alanları şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Sağlık hizmetlerine erişim sorunu: Sağlık merkezlerinin uzak olması, yeterli sayıda ilaç, ekipman ve nitelikli personelin olmaması,
- Yoksulluk sorunu: Yetersiz beslenme, ilaç tedavisi ile önlenemez hastalıkların (ishal, soğuk algınlığı vb.) ölümlerine sonuçlanması,
- Genel temizlik sorunu: Temiz suya erişimin kısıtlı oluşundan kaynaklı hijyenik olmayan çevre ve ev- içi şartlar ve kolera gibi bulaşıcı hastalıkların yaygınlığı.

Her ne kadar Anayasa (Md 43(1)) her kişinin yeterli miktarda güvenli ve temiz suya erişimini bir hak olarak tanımlasa da, çocuk ölümlerinin ana

sebeplerinden birinin hijyenik olmayan uygulamalar olduğu belirtilmektedir. Kenya'da ishal, 5 yaş altı çocuk ölümlerinin ikinci sebebi olup, 5 yaş altı çocukların %26'sının susuzluk, besin yetersizliği ve hijyen sorunları nedeni ile fiziksel gelişimleri sekteye uğramıştır (Kenya Ulusal Çocuk Hizmetleri Konseyi, 2015, s.5).

Çocuk Eğitimi

Kenya'da 6-17 yaş arası 5,3 milyon çocuk eğitim haklarından mahrumdur. Bu erişim yokluğu genellikle coğrafi konum, cinsiyet ve yoksulluk ile yakından ilgilidir (Kenya Ulusal Çocuk Hizmetleri Konseyi, 2014, ss. 13-14). Kuraklık gibi doğal afetler, sık sık meydana gelen insan-yapımı afetler, çatışmalar ve güvenlik tehlikeleri eğitim sistemine baskı uygulayan ve eğitim akışını engelleyen olaylar olarak sıralanabilir.

Eğitim Bakanlığının 2012 yılında eğitimin ilköğretim basamağını ücretsiz hale getirmesinden sonra okul kayıtlarında büyük bir artış gözlenmiştir. 2014 yılında yapılan araştırmaya göre, ilköğretim okullarına kayıtlı çocuk sayısı 10 milyondur. Orta öğretime kayıtlı öğrenci sayısı ise 2,1 milyondur. 2010 yılında 24.489 olan ilköğretim okulu sayısı 2014 yılında 29.460'a yükselmiştir. Öğretmen başına düşen çocuk sayısı ise 1/51 oranı olarak raporlanmıştır (Kenya Ulusal İstatistik Bürosu, 2015, 13-14).

Bu güçlükler ek olarak eğitimin kalitesini doğrudan etkileyen altyapı yetersizliği, eğitime erişimde cinsiyet ve coğrafi konumdan kaynaklı eşitsizlikler de söz konusudur. Orta öğretim hizmeti veren okul sayısı (8.747) ilköğretim basamağından mezun olan çocukların yalnızca yaklaşık 1/5'ine hizmet verecek kapasitedir. Kentsel alanlarda merkeze uzak yerlerde ise enformel eğitim verilmekte ve bu eğitimler sivil toplum kuruluşları ve dini kuruluşlar tarafından sağlanmaktadır. Bu kuruluşlarda diploması olmayan kişiler tarafından verilen eğitimler orta öğretime geçişi ve eğitimde kaliteyi yakalamayı engellemektedir. Ayrıca, eğitim sektöründeki bu aktörlerin izleme ve değerlendirmelerini yapacak bir mekanizmanın olmaması ve bu durumu düzenleyecek açık bir politikanın yokluğu; formel eğitimi tamamlayıcı rolü olması gereken enformel eğitimin yarardan çok zarar vermesine sebep olmaktadır (Kenya Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı, 2010, ss. 33-41).

Son olarak, öğretmenlerin maaşlarını alamamaları gibi farklı sebeplerle sık sık protesto amaçlı eğitimi durdurmaları da yaygın olarak görülmektedir (Daily Nation, 2017). Özel eğitim konusunda ise herhangi bir bilgiye ulaşamamıştır.

Çocuk Güvenliği

Daha önce de bahsedildiği üzere Kenya Anayasası (Md 53 (1) d, 2010) çocukların ihmal, istismar, zararlı kültürel uygulamalar, şiddetin bütün formları, insanlık dışı muamele ve cezalardan korunmasını öngörmektedir. Ayrıca, bütün çocukların özellikle engeli ve özel ihtiyaçları olan çocukların büyüme ve gelişimlerini etkileyebilecek bütün şiddet türlerinden korunmasının da altı çizilmiştir (Kenya Ulusal Çocuk Konseyi, 2010). Bu bağlamda, yasaların ve politikaların yanı sıra uygulamaların ve durum analizlerinin de çocuğa şiddet, çocuk işçiliği, kültürel uygulamalar ve inanışlar ve alternatif çocuk koruma alt sistemleri başlıkları altında ele alınması gerekmektedir.

- Çocuğa Yönelik Şiddet

Bu durum, ulusal çapta yapılan bir çalışmada cinsel şiddet, fiziksel şiddet ve psikolojik şiddet olarak 3 başlık altında incelenmiştir. Cinsel şiddet “hoş karşılanmayan, istenmeyen cinsel içerikli dokunma, istenmeyen cinsel birleşmeye kalkışma, fiziksel olarak zorlanarak yapılan cinsel birleşim, para karşılığı yapılan cinsel birleşimi” olarak tanımlanmıştır. Fiziksel şiddet ise “tokatlama, itme, yumruklama, tekmeleme ve/veya kırbaçlama ya da ateşli silah ve/veya bıçak gibi bir silahla tehdit etme gibi fiziksel eylemleri” içerir. Psikolojik (duygusal) şiddet ise “terk edilmekle tehdit edilme ya da istenmediğini hissettirme gibi sözlü istismar gibi duygusal istismar” olarak tanımlanmıştır (UNICEF ve diğerleri, 2012).

Bu çalışmaya katılanların çoğunluğunun 18 yaşına kadar fiziksel istismara uğramış olduğu görülmüştür. Buna göre erkek çocuklarının % 73’ü, kız çocuklarının ise % 60’ı fiziksel istismara uğramıştır. Cinsel istismar konusunda ise erkek çocukların % 18’i ve kız çocuklarının % 32’sinin bu istismar türüne maruz kaldığı belirtilmiştir. Son olarak, erkek çocuklarının % 32’sinin ve kız çocuklarının % 25,8’inin psikolojik şiddete maruz kaldığı raporlanmıştır

(UNICEF ve diğerleri, 2012). Görüldüğü üzere üç şiddet türüne de çocuklar maruz kalmıştır ve çocuk koruma sisteminde bu üç boyuttaki çalışmalara öncelik tanınması gerekmektedir.

2006'da çıkarılan Cinsel Suçlar Yasası tecavüz, çocuk kaçırma, çocuk pornografisi, çocuk fuhuşu gibi bağlamlarda cinsel şiddete maruz kalmış çocukların korunması ile ilgili güçlü bir yasal koruma öngörmüşse de tanık koruma, kaynak ayırma, koordinasyon ve soruşturma ve kovuşturma alanlarında kapasite geliştirme gibi uygulamada hızlı bir değişikliğe gidilmesi gerekmektedir.

Bunun yanında, çocuk hakları ihlallerinin sebepleri ise en başta yoksulluk ve kültürel uygulamalar olmak üzere, zayıf kurumsal yapılanma, boşanmalar, kadın sünneti yasağının uygulanmaması, kabileler arasındaki çatışmalar ve madde bağımlılığı olarak belirtilmiştir (Lachman ve diğerleri, 2002, ss. 587-617). Dolayısıyla, bu konularda da çalışılarak koruyucu-önleyici çocuk koruma öngörülmesi gerekmektedir.

- *Çocuk İşçiliği*

Çocuk işçiliği Kenya'da bireyi, aileyi, toplumu ve genel olarak ulusal kalkınmayı etkileyen ciddi bir sorun olmaya devam etmektedir. Uluslararası Çalışma Örgütü ve Kenya Ulusal İstatistik Bürosu tarafından yapılan araştırmada 1,01 milyon çocuğun işçi olduğu ve bunların 700.000'inin tehlikeli işlerde çalıştırıldığı tahmin edilmektedir. Toplam çocuk nüfusunun % 8'ine tekabül eden 5-11 yaş arası çocuk işçilerin % 90'ı kırsal alanda ikamet etmektedir. Çocuk işçiler genellikle tarım, ev içi işler, madencilik ve balıkçılık alanında çalıştırılmaktadır. Yaş dağılımı % 47,8'i 15-17 yaş, % 36,4'ü 10-14 yaş ve % 15,8'i ise 5-9 yaş aralığı olarak görülmektedir. Ayrıca, 149.259 çocuk (%14,7) ise aylık maaşlı olarak istihdamdadır (Uluslararası Çalışma Örgütü ve Kenya Ulusal İstatistik Bürosu, 2008, ss. 20- 45).

- *Zararlı Kültürel Uygulamalar ve İnanışlar*

Bu bağlamda uluslararası standartlarda çocuk koruma uygulamalarını ve çocuğun refahını engelleyen uygulamalar; kadın sünneti, çocuk yaşta evlilikler, çocukların sigara, alkol ve kath (bitkisel bir uyarıcı madde) gibi

uyuşturucu, uyarıcı ve/veya halüsinojen madde kullanmaları, cinsel korunma ve kürtaj gibi uygulamaların belli dini inanışlar ile çelişmesi, eş-Şebâb gibi aktif terör örgütleri ve benzeri olarak sıralanabilir; fakat bunlarla sınırlı değildir. AIDS hastalarının, yenidoğan ve ergenliğe girmemiş çocuklarla cinsel ilişkiye girdiklerinde iyileşeceklerine dair yaygın inanışlar, halk arasında “bakir/bakire kürü” (virgin cure) olarak adlandırılması da bahsi geçen örneklere eklenebilir (Jewkes, 2004, s. 131). Çocuğun güvenliği ile ilgili kültürel uygulama ve inanışlar hakkında bilimsel bilgi eksikliği göz önünde tutularak ele alınmalıdır.

Sonuç olarak, çocukların güvenliğini sağlamada Kenya'da daha fazla kapasite geliştirme çalışmalarına gereksinim duyulmaktadır. Yasalar, eylem planları ve sayısal göstergelerin de desteklediği üzere merkezi ve işlevsel bir sistem yoktur. Örneğin, çocuk ihmal ve istismar vakaları ihbarı için kişilerin doğrudan polise başvurabilecekleri bir acil durum hattı yerine bağışlarla 2005 yılında oluşturulmuş Alo 116 Kenya Çocuk Hattı (Child Line Kenya) adlı çok paydaşlı bir sivil toplum hareketi bulunmaktadır. Çocuk koruma bağlamında önemli bir basamak olan vatandaşların çocuğun tehlikede olduğunu ve/veya yardıma ihtiyacı olduğunu düşündüğü durumlarda yetkililere bildirme basamağının bağışlarla sürdürülebilirliğinin olması düşündürücüdür. Alo 116 Kenya Çocuk Hattı örneği başlı başına ulusal çapta çocuk koruma hizmetlerinin yetersiz oluşunun, bahsi geçen yasaların uygulanmasından sorumlu yapı ile vatandaş arasındaki aşılması gereken boşluğun doğrudan bir göstergesi olduğu düşünülmektedir.

Alternatif Çocuk Koruma Sistemleri

Kenya' da korunmaya ihtiyacı olan çocuklar kategorisinde literatüre en çok yansıyan ebeveyni olmayan çocuklar olmaktadır. Tahmin edilen ebeveyni olmayan çocuk sayısı 2,4 milyondur ki bunların % 47'sinin ebeveyn ölümleri AIDS sonucudur. Ebeveyn kaybı, hassasiyeti oluşturan tek faktör olmamakla birlikte konu ile ilgili çocuğun desteklenmesi konusu büyük önem arz etmektedir. Bahsi geçen 2,4 milyon çocuğun % 30 ila % 45'inin aşağıda daha ayrıntılı bahsedilecek olan hayır kurumlarında bakım gördüğü, 200.000-300.000 kadarının da sokaklarda yaşadığı tahmin edilmektedir. Buna ek olarak, Çocuk Hizmetleri Daire Başkanlığı her yıl 150 ila 216 çocuğun kayıp

ihbarının yapıldığını ve seks turizmine konu olan çocukların % 40'ının ebeveyni olmayan çocuklar olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla çocuk korumanın en önemli konularından biri ebeveyn yoksunluğundan doğan çocuğun korunma ihtiyacının ebeveyn bakımına alternatif çocuk koruma alt sistemleri tarafından daha işlevsel olarak korunması konusundaki düzenlemelerin gerekliliğidir (UNICEF ve Kenya Hükümeti, 2014, ss. 3-5)

Kenya bağlamında alternatif çocuk koruma alt sistemleri; bir çocuğun ebeveynlerinden ayrı olarak en az bir gece bakımının verildiği resmi ya da resmi olmayan düzenlemeleri kapsamaktadır. Bu düzenlemeler mahkeme kararı, çocuğun ya da çocuğa bakım verenin isteği ile veya biyolojik ebeveynlerin yokluğu söz konusu olduğunda ortaya çıkabilir. Alternatif bakım sistemleri; akraba yanında bakım, evlatlık ve kefalet, koruyucu aile, kurum bakımı ve geçici bakım sistemleri olarak sıralanabilir.

Akraba Yanında Bakım: Kenya'da ebeveynlerini kaybetmiş çocuklar geleneksel olarak geniş ailelerinin sorumluluğu altında görülmektedir. Bu resmi olmayan çocuk koruma müdahalesi "Akraba Yanında Bakım" olarak bilinmekte ve oldukça olumlu ve etkili bir yöntem olarak kabul edilmektedir. Bu alternatif bakım sistemi her ne kadar Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'de (Md. 5) yer edinse de, ulusal yasal çerçevede yeri yoktur dolayısıyla uygulamalar yerelde farklılıklar göstermektedir. Yoksulluk ve geniş aile yapısının zayıflaması bu alternatif bakım sistemini baltalamakta ve çocuğun ihmal ve istismarı riskini artırmaktadır. (UNICEF ve Kenya Hükümeti, 2014, ss. 43-45)

Evlatlık ve Kefâlet (Kafalah) Sistemleri: Evlatlık sistemi, bir çocuğun bakım sorumluluklarının ve ebeveyn haklarının yasal olarak bir yetişkine devredilmesi anlamına gelmektedir. Kefâlet (kafalah) ise İslam Hukukuna göre bir kişinin ya da ailenin terk edilmiş ya da ebeveynlerini kaybetmiş bir çocuğa bakım vermesini ve gönüllü olarak sponsorluğunu üstlenmesi demektir ve bu sorumluluğu alan kişiye kefil denmektedir. Kenya'da hem evlat edinme hem de kefalet yaygındır (UNICEF ve Kenya Hükümeti, 2014, s. 49). Birbirine çok benzeyen bu iki yöntemin farklılıkları da mevcuttur.

Evlatlık sistemi Kenya'da dört şekilde uygulanmaktadır. Bunlardan birincisi "ulusal evlatlık sistemi" olarak adlandırılan evlat edinilen çocuğun ve evlat edinecek olan kişinin Kenya vatandaşı olmasını ifade eder. İkincisi, Kenya vatandaşı olmayan fakat en az 3 yıl boyunca Kenya'da ikamet etmiş yabancı uyruğa sahip kişinin, Kenya vatandaşı olan korunma ihtiyacı olan çocuğu evlat edinmesi anlamına gelmektedir. Üçüncü olarak "uluslararası evlatlık sistemi" olarak adlandırılan, Kenya vatandaşı olmayan ve Kenya sınırları içinde ikamet etmeyen bir yabancıya Kenya vatandaşı olan bir çocuğu evlatlık edinme başvurusunu içerir ve uluslararası evlat edindirme ajansı ile Kenya Ulusal Evlat Edindirme Komisyonu arasındaki işbirliği ve onayı ile sonuçlandırılır. Son olarak, ulusal evlatlık sistemine oldukça benzeyen, akraba ya da ailenin çocuğu koruma altına aldığı "akraba evlatlık sistemi" bulunmaktadır (UNICEF ve Kenya Hükümeti, 2014, ss. 45-52).

Yasal olarak evlat edinebilmek için gerekli görülen yaş en az 25 en fazla 65 yaştır. Evli ya da bekâr kişiler, evlat edineceği çocuk ile aralarında minimum 21 yaş olması kaydı ile evlat edinme başvurusu yapabilirler. Bunun yanı sıra Çocuk Yasası'nda evlat edinemeyecek kişiler, eşcinseller, akli dengesi yerinde olmayanlar, çocuk istismarı sebebi ile hüküm giymiş olanlar, bekâr yabancı erkekler olarak belirtilmektedir (2002). Yasa'nın özellikle eşcinseller ve bekâr yabancı erkeklerin evlat edinmelerini yasaklaması, sosyal hizmet temel değerleri bağlamında ayrımcı ve damgalayıcı olduğu düşünülmektedir.

Kefâlet (kafalah) sistemi, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme tarafından tanınmaktadır. Buna göre, geçici ve sürekli olarak aile çevresinden yoksun kalan veya kendi yararına olarak bu ortamda bırakılması kabul edilmeyen her çocuk, Sözleşme'ye taraf devletten özel koruma ve yardım görme hakkına sahiptir. Bu tür bakım ve benzerleri ile bakıcı aile yanına verme, İslâm Hukuku'nda kefâlet (kafalah), evlât edinme ya da gerekiyorsa çocuk bakımı amacı güden uygun kuruluşlara yerleştirmeyi de içerir. Sözleşme'nin 20. Maddesi'nde de belirtildiği gibi çözümler düşünülürken, çocuğun yetiştirilmesinde sürekliliğin korunmasına ve çocuğun etnik, dinsel, kültürel ve dil kimliğine gereken saygı gösterilmesi gerekmektedir (1989, Md. 20).

İslami bir uygulama olan kefâlet (kafalah) sisteminde ise kanunlar yerine İslam Hukuku temel alınır ve evlatlık sisteminin çocuk korumadaki kalıcılığının aksine burada geçici ya da kalıcı bir koruma söz konusu olabilir. Bu sistemde paydaşlar, çocuğun yüksek yararı amacı ile ideal olarak Cinsiyet, Çocuklar ve Sosyal Koruma Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Daire Başkanlığı, yerel dini liderler, bölgedeki imam ve kadı, danışma rolü ile yerel sivil toplum örgütleri, kefil ve kefil olunan çocuktur. (UNICEF ve Kenya Hükümeti, 2014, s. 52). Fakat, sistem oldukça enformel olduğundan Bakanlık genelde sisteme dahil edilmeden toplum içinde çözüme gidilmektedir. Bu da çocuğun yüksek yararı açısından birtakım riskler barındırmaktadır.

Koruyucu Aile Sistemi: Çocuk Yasası'na göre, koruyucu aile yanında çocuk bakım sistemi "bir çocuğun; velisi, vasisi ve/veya akrabası olmayan ve çocuğun koruması ve bakımını üstlenmeye istekli bir yetişkinin yanına yerleştirilmesi" olarak tanımlanmakta ve aile yanında koruyuculuk, acil durumda koruyuculuk ve toplum temelli koruyuculuk olarak 3 gruba ayrılmaktadır. Aile yanında koruyuculuk, en fazla 12 aylık süreçte çocuğun korunmasını ve bakımını öngörür ve sürenin uzatılması tekrar başvuruya tabiidir. Acil durumda koruyuculuk ise, önceden seçilmiş, eğitilmiş ve kalifiye koruyucu ailelerle çocuğun kısa süreli yerleştirilmesi anlamını taşır. Son olarak toplum temelli koruyuculuk ise, korunmaya ihtiyacı olan bir grup çocuğun kiralık evlerde toplum ve özel sektör, sivil toplum ya da devlet tarafından işe alınan bir ev annesi tarafından bakımının verilmesini içerir (Çocuk Yasası, 2002).

Uygulamada devlet otoritesi tarafından organize edilen çok az sayıda koruyucu aile bakımı altında olan çocuk vardır. Bakanlık personeli de dâhil halk arasında koruyucu aile sistemi hakkında bilgi ve farkındalık eksikliği vardır ki bu da koruyucu aile yanında bakılan korunmaya ihtiyacı olan çocuk sayısındaki azlığın başat nedenidir. Ayrıca, ülke içinde koruyucu aile yanındaki çocuk sayısı tam olarak bilinmemektedir (UNICEF ve Kenya Hükümeti, 2014, ss. 55-56)..

Geçici Bakım: Geçici alternatif bakım, korunmaya ihtiyacı olan çocuğun, aile birleşimi gerçekleşene kadar ya da uzun süreli alternatif bakım

modellerinden birine yerleştirilene kadar, 2 saatten 6 aya kadar kısa bir süre için süre güvenli bir yere yerleştirilmesi için yapılan düzenlemeleri içerir. Günümüzde, bu bağlamda, Kenya'da çok kapsamlı bir hükümet politikası ya da yasal çerçeve yoktur. Hizmete hazır olan çok az sayıda geçici bakım merkezi vardır ve bu durum korunmaya ihtiyacı olan çocuğun genelde hastanelerde ve polis merkezlerinde geçici bakımının ve korunmasının sağlanmasına neden olmaktadır (UNICEF ve Kenya Hükümeti, 2014, s. 69). Bu durumun, en kritik dönemlerden biri olan çocuğun korunmaya ihtiyacının olduğunun tespiti ile eylem planının hazırlanması esnasında çocuğa sunulan geçici bakım hizmetinin çocuğun yüksek yararı ilkesi ile tam olarak örtüşmediği düşünülmektedir.

Kurum Bakımı: Kenya'da çocuk koruma bağlamında en çok kullanılan, ebeveyn bakımına alternatif bakım modeli kurum bakımındır. Kurum bakımından kasıt devletin otoritesindeki kurumlar ve kuruluşlar değil, hayır amaçlı kurulmuş devlet dışı örgütlenmelerdir.

Kurum bakımı, korunmaya ihtiyacı olan çocukların bakım ve korunması için düşünülen en eski çözüm yolu ve bakım yöntemidir ve bu yöntem, geliştirilen politika ve yasal düzenlemelere rağmen, çocuğun ailesi yanında bakım ve korunması sağlanamadığında devreye sokulan bir seçenektir (Karataş, 2008, s. 8). Sosyal hizmet literatüründe, en son başvurulacak çocuk koruma modeli olarak geçse de Kenya'da çocuk koruma bu model üzerine yoğunlaşmıştır ve korunmaya ihtiyacı olan çocuklar için erişimin en kolay olduğu alt sistem olarak karşımıza çıkmaktadır.

Cinsiyet, Çocuklar ve Sosyal Koruma Bakanlığı, Çocuk Hizmetleri Daire Başkanlığına göre, Kenya'da 700'ü aşkın hayır amaçlı kurulmuş çocuk koruma kuruluşu (HAÇKK) mevcuttur. Bu kuruluşların yaklaşık 43.000 çocuğa yatılı bakım verdiği tahmin edilmektedir. Bahsi geçen yaklaşık 700 kuruluşun, 591'inin yasal kaydı bulunmaktadır (2012).

Hayır amaçlı kurulmuş, inanç temelli çocuk koruma kuruluşları halk arasında yetimhane (orphanage) olarak adlandırılmaktadır. Bu yerel kuruluşlar; filantropistler, kiliseler ve belli gruplar tarafından bütün Afrika kıtasında yaygındır. Bu modelin en büyük problemleri sınırlı sayıda çocuğa hizmet verebilmesi ve yüksek maliyetli olmasıdır (Zimmerman, 2005, s. 1).

Çocuk Yasası'na (2002) göre, HAÇKK; çocukların kontrolü, rehabilitasyonu, bakımı ve koruması için oluşturulmuş Ulusal Çocuk Hizmetleri Konseyi tarafından onaylanmış, bir sivil toplum örgütü, dini örgüt, gerçek kişi ve/veya tüzel kişi tarafından kurulmuş ev ya da kuruluş olarak tanımlanmaktadır. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'de vurgulandığı üzere çocukların aile yanında bakımı çocuğun yüksek yararı için büyük önem taşımaktadır. Kenya ulusal yasal çerçevesi de bu görüşle paralel olmakla birlikte uygulamada tezat görmek mümkündür. Nitekim bu tezat aşağıda Makimei örneği ile daha da detaylı irdelenecektir.

HAÇKK'ları için yasal düzenlemeler, "Çocuk Yasası" (2002), Çocuk Yasası'na ek olarak çıkarılmış HAÇKK'lerin kayıt ve minimum standartlarını içeren "HAÇKK Düzenlemeleri" (2005), "HAÇKK'lerde İyi Uygulama için Ulusal Standartlar Belgesi" (2013) ve HAÇKK'lerde çalışan personelin kapasitesi güçlendirmek üzere yazılan "Hayır Kuruluşları için Eğitici El Kitabı" (2013) ile sabittir. Bu yasal ve politik arka planın denetleme mekanizması Ulusal Çocuk Hizmetleri Konseyi ve Cinsiyet, Çocuklar ve Sosyal Koruma Bakanlığı, Çocuk Hizmetleri Daire Başkanlığı olarak değerlendirilmektedir. Bu denetlemeler, planlı ya da habersiz olarak yapılabilir. HAÇKK'lerde yapılan eğitimler ve kapasite- geliştirme faaliyetleri bu denetimlere konu olabilir. HAÇKK'ler, Cinsiyet, Çocuklar ve Sosyal Koruma Bakanlığı, Çocuk Hizmetleri Daire Başkanlığı ile paylaşmak üzere veri toplama ve bilgi işlem sistemine sahip olmalıdır (UNICEF ve Kenya Hükümeti, 2014, ss. 103-112).

Bir Kurum Bakım Modeli olarak Makimei Çocuk Evi Örneği

Makimei Çocuk Evi, 1998 yılında Kenya Cumhuriyeti'nin başkenti Nairobi'nin Kabete (Kiambu) bölgesinde, emekli polis memuru olan bir kadın tarafından gönüllü bir teşekkül olarak kurulmuştur. Polis memuru iken karşılaştığı korunmaya ihtiyacı olan çocuk vakaları sonrası kendi evine bakım vermek için aldığı 2 çocuk ve sonrasında daha fazla çocuğun dikkatine sunulması bir sivil toplum örgütü olan Makimei Çocuk Evinin kurulmasına yol açmıştır. İnanç temelli bir sivil toplum örgütü olan Makimei Çocuk Evinin, sürdürülebilirliği kilise üyelerinin, yerel halkın ve gönüllülerin bağışları

ile gerçekleşmektedir. Bağışlar aynı ve maddi olarak iki şekilde de kabul edilmektedir.

İki odalı, kiralık bir ev olan Makimei Çocuk Evinde bakım verilen çocuk sayısı 68'dir. 2 aylıktan 18 yaşa kadar yaş ayrımı yapılmadan çocuklar bu evde kalmaktadır. Günde bir öğün yemek sağlanan çocuklar, yataklarını ortalama en az 6 çocuk ile paylaşarak uyku ihtiyaçlarını gidermektedir. Yasalarda hak olarak öngörülmüş olmasına rağmen, bu evde yaşayan çoğu çocuğun özellikle yeni doğanın doğum kaydı ve kimliği bulunmamaktadır. Bu sebeple, herhangi bir bilgi işlem ya da dosyalama sistemi de yoktur.

Evdeki günlük yaşam ele alınacak olursa, günlük işlerin yapılması için 68 çocuğun doğal olarak üç gruba ayrılmış olduğu gözlenmiştir. "Birinci grup çocuklar" evde ağır işleri ve yeni doğan ile engelli çocukların bakımını üstlenen "büyük" çocuklar grubudur ki bu çocuklar yemek yapma, bulaşık yıkama, temizlik yapma, bebeklerin beslenmesi ve temizliğinden sorumludurlar. "İkinci grup çocuklar" ise genelde 6-10 yaş arası olanlardır; bu çocukların bir kısmı okula gitmektedir ve bir kısmı evde kalarak evdeki büyüklerine yardımcı olmaktadır. Hangi grubun okula devam edeceği ya da evde kalacağına kimin nasıl karar verdiği net değildir. Ev annesi okula gitmeyenlerin ev ailesine yeni katıldığını belirtmiş fakat farklı bir bağlamda buna çocuğun karar verdiğini dile getirmiştir. Bu konuda, asıl faktörün çocuğun kimlik kartının olup olmaması ile yakından ilgili olduğu düşünülmektedir. "Üçüncü grup çocuklar" ise yeni doğanlar ve bebeklerdir. Gün içerisinde tahtadan korkulukları olan bir alan içinde tutulmakta sadece beslenme ve temizlenme amacı ile hareket ettirilmektedirler. Bu gruba; yaşça büyük olsalar da birinci grup çocukların bakım ve ilgisine ihtiyaç duydukları için engeli olan çocuklar da dahildir. Ev annesi olarak bilinen Makimei Çocuk Evinin kurucusu ise gün içinde bağış toplama amacı ile sürekli bağışçıları, gönüllüleri ve komşuları ziyaret etmektedir. Ortalama bir günde tüketilecek olan yemek, ev annesi tarafından getirildiğinde pişirilip yemeğe hazır hale getirilmektedir.

Bunlara ek olarak, 68 çocuğun kaldığı bu evde bölgedeki çoğu ev gibi şebeke suyu yoktur, dolayısıyla çocukların banyo ihtiyacı karşılanamamaktadır. Her hafta sonu bir gönüllü, hijyen amaçlı bütün çocukların saçlarını kesmek

veya kazımak için evi ziyaret etmektedir. Buna ek olarak, çocuklar tuvalet ihtiyaçlarını evin bahçesinde toprağa kazılmış bir kuyuda karşılamaktadır. Kenya'da ortak su şebekesinin ve kanalizasyon sisteminin henüz gelişmekte olması, Çocuk Evindeki hijyenik koşulların durumunu dolayısıyla çocukların sağlığını doğrudan etkilemektedir. Bu hijyenik olmayan koşullar, hem uluslararası hem de ulusal yasal çerçeveye aykırı düşmekte ve çocuğun yüksek yararını ve haklarını baltalamaktadır.

Sonuç

Dünyada ulaşılan gelişmişlik düzeyine karşın, bu düzeyin çocuk koruma konusunda standartların oluşturulması ve uygulanmasına yansımalarının son derece sınırlı olması düşündürücüdür. “Dünya üzerindeki her dört çocuktan birisinde gelişim yetersizliği vardır. Gelişmekte olan ülkelerde bu oran üçte bire çıkmaktadır. Yetersiz beslenme nedeniyle vücutları ve beyinleri yeterince gelişmeyecektir” (Save the Children, 2012). Nitekim bu gerçek gelişmekte olan Kenya Cumhuriyeti için de geçerlidir.

Kenya Cumhuriyeti'nde işlevsel bir çocuk koruma sistemi yapım aşamasındadır ve yasal ve politik arka plan son yıllarda ilerleme kaydetmiştir. Bunun yanında, Kenya çocuk koruma sisteminde, uluslararası çocuk koruma standartlarının yanı sıra ulusal bağlamda hazırlanmış yasal ve politik arka planla paralellik göstermeyen saha örnekleri ile karşılaşılması söz konusudur. Yukarıda bahsi geçen sağlık ve temizlik standartları, gıda ve beslenme koşulları, eğitime erişim, özel ihtiyacı olan çocuklara verilen hizmetler, doğum kayıtları ve kimlik belgesi çıkarılması ve benzeri konularda çıkarılmış yasalar ve politikalar bellidir. Buna rağmen bu konularda uygulamadaki eksikliğin çok büyük olduğu araştırmacı tarafından gözlemlenmiştir. Bahsi geçen konulardaki standartlar yasalarla sabit olmasına rağmen, Makimei örneğinde de resmi çizildiği üzere, çocuğun yüksek yararı ilkesine zıt düşen çocuk hakları ihlalleri söz konusudur. Bu ihlallerin sebepleri başka bir çalışmanın konusudur.

Bunun yanında, yukarıda HAÇÇK olarak kısaltılan Kenya çocuk koruma sisteminde büyük önem arz eden özel kişiler, kiliseler ve/veya sivil toplum örgütleri tarafından kurulmuş hayır amaçlı ve inanç temelli çocuk koruma kuruluşları hakkında önerilebilecek düzenlemeler aşağıdaki gibidir:

- Devlet otoritelerinin izleme ve değerlendirmeleri kapsamında bütün çocuk koruma yapan kuruluşların kayıtlı hale getirilmesi ve uygulamalarının standardize edilmesi,
- HAÇÇK'lerin çocuğun yüksek yararı gözetilerek fiziksel altyapılarının (bina, araç-gereç, çevre vb.), kapasite ve etkililiğinin güçlendirilmesi,
- HAÇÇK'lerde çalışan insan kaynağının (kurucu, yönetici, meslek elemanı ve gönüllüler de dâhil) yapısının bilgi, beceri değerler minvalinde desteklenmesi,
- Devlet otoritelerinin özellikle çocuk korumadan sorumlu Cinsiyet, Çocuklar ve Sosyal Koruma Bakanlığı ile HAÇÇK'ler arasında işbirliği ve eşgüdümün sağlanması, ,

Düzenli veri toplama ve paylaşımına yönelik etkili bir sistemin kurulması. Son olarak, ailenin; çocuğun biopsikososyal gelişimi bakımından çok önemli olduğu göz önünde bulundurularak, ailesi yanında finansal ve psikososyal destekle korunması seçeneği yok ise ancak alternatif çocuk bakım ve koruma yöntemlerine başvurulması gerekmektedir. Bir ailenin olmadığı ya da ailenin işlevlerini yerine getiremediği durumlarda, korunmaya ihtiyacı olan çocuklara resmi ya da özel kurumlarca geçici ya da sürekli olarak sunulan çocuk koruma modeli olan kurum bakımı ise, çocuğun yüksek yararı ilkesi ile Çocuk Hakları Sözleşmesi ve ulusal yasal arka plan ile belirlenmiş çocuk hakları gözetilerek başvurulması gereken bir alternatif olmalıdır. Kenya 1990 yılında çocuk hakları sözleşmesini imzalamasına rağmen henüz sözleşme gerekliliklerini tamamlayamamıştır. Makimei Çocuk Evinin betimlenmesi Kenya'da çocuk koruma sisteminin Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne hükümlerinin tam olarak uygulanmadığına ve sistemin geliştirilmesinin gerektiğine işaretler. Kenya Cumhuriyeti'nde sağlanan çocuk koruma sisteminin yeniden gözden geçirilerek hem hizmet veren kuruluşlarının hem de çocukların kayıtlı

hale getirilmesi, sistemin standardizasyonu ve en önemlisi yapılan yasa ve politikanın uygulamadaki yerinin izleme ve değerlendirmesi yapılarak iyileştirilmesi elzemdir.

Kaynakça

- Asher, D.O. (2014) Child safety case for Kenya. Child Consumer Protection Online Retrieved on 10.09.2018 from http://www.cuts-international.org/ARC/Nairobi/pdf/Child_Consumer_Protection-Online_Child_Safety_Case_for_Kenya.pdf
- Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (1989)
- Childline Kenya, Call 116 Official Website. Our Story. Retrieved on 11.09.2018 from <http://childlinekenya.co.ke/>
- Çocuk Hizmetleri Ulusal Konseyi (2013) Eyalet Çocuk Koruma Sistemleri Kılavuzu Retrieved on 10.09.2018 from <https://bettercarenetwork.org/sites/default/files/County-Child-Protection-Guidelines-2013.pdf>
- Cinsiyet, Çocuklar ve Sosyal Kalkınma Bakanlığı (2011) Kenya National Social Protection Policy Paper. Retrieved on 11.08.2018 from <http://www.socialprotection.or.ke/images/downloads/kenya-national-social-protection-policy.pdf>
- Cinsiyet, Çocuklar ve Sosyal Koruma Bakanlığı ve Ulusal Çocuk Hizmetleri Konseyi (2011) Kenya için Ulusal Çocuk Koruma Sistemi Çerçevesi Retrieved on 12.09.2018 from <https://resourcecentre.savethechildren.net/sites/default/files/documents/5429.pdf>
- Daily Nation (August 24, 2017) Teachers issue strike notice... Retrieved on 12.09.2018 from <https://www.nation.co.ke/news/Kenyan-teachers-issue-strike-notice/1056-4069658-hj4n4ez/index.html> on 20.05.2018
- IFSW (2014) Global Definition of Social Work. Retrieved on 10.05.2018 from <http://ifsw.org/get-involved/global-definition-of-social-work/>.
- Jewkes, R. (2004). Child sexual abuse and HIV infection. L. Richter, A. Dawes, & C. Higson-Smith (Eds.), Sexual abuse of young children in southern Africa. Cape Town, South Africa: HSRC Press.
- Karataş, K. (2008). Türkiye'de Çocuk Koruma Sistemi ve Koruyucu Aile Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme, N. Erol, (Ed). Koruyucu Aile, Evlat Edinme Hizmetleri ve Ruh Sağlığı, içinde (41-45). Ankara: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Yayını. Kenya Cumhuriyeti Anayasası (2010) Retrieved on 10.09.2018 from <http://www.kenyalaw.org>

- Kenya Cumhuriyeti Cinsel Suçlar Yasası (2006) Retrived on 10.09.2018 from http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---ilo_aids/documents/legaldocument/wcms_127528.pdf
- Kenya Cumhuriyeti Çocuk Yasası (2002) Kenya Gazette Supplement No. 89. Legal Notice No. 145. Government Printers, Nairobi. Retrieved on 10.09.2018 from <http://kenyalaw.org/Downloads/GreyBook/12.%20The%20Children's%20Act%20Act.pdf>
- Kenya Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı, (2010). Aligning Education and Training to the Constitution. Retrieved on 20.05.2018 from <http://uil.unesco.org/i/doc/lifelong-learning/policies/kenya-a-policy-framework-for-education-second-draft.pdf>
- Kenya Cumhuriyeti Ulusal Hazine Bölümü (2018) Bütçe Politikası Beyannamesi. The National Treasury Treasury Building P. O. Box 30007-00100 NAIROBI, KENYA. Retrieved on 30.05.2018 from www.treasury.go.ke
- Kenya Ulusal İstatistik Bürosu (2014) Kenya Nüfus ve Sağlık Araştırması Anahtar Göstergeler. Retrieved on 21.09.2018 from <https://dhsprogram.com/pubs/pdf/fr308/fr308.pdf>
- Kenya Ulusal İstatistik Bürosu (2015) Kenya Facts and Figures. Retrieved on 02.08.2018 from <https://www.knbs.or.ke/download/kenya-facts-2015/>
- Kenya Ulusal İstatistik Bürosu (2015a) Economic Survey. Retrieved on 01.08.2018 from <https://www.knbs.or.ke/economic-survey-2015/>
- Kenya Ulusal İstatistik Bürosu ve Planlama ve Ulusal Kalkınma Bakanlığı (2006) Basic Report on Well-being in Kenya Based on Kenya Integrated Household Budget Survey- 2005/06 ISBN: 9966-767-08-8
- Kenya Ulusal Çocuk Hizmetleri Konseyi (2015) Çocuklar için Ulusal Eylem Planı. Retrieved on 20.09.2018 from http://www.childrenscouncil.go.ke/images/documents/Policy_Documents/National-Plan-of-Action-for-Children-in-Kenya-2015.pdf
- Kenya Ulusal Çocuk Hizmetleri Konseyi (2010) Kenya Ulusal Çocuk Politikası. Retrieved on 04.08.2018 from http://www.childrenscouncil.go.ke/images/documents/Policy_Documents/National-Children-Policy.pdf

- Lachman, P., Poblete, X., Ebigbo, P., Nyandiya-Bundy, S., Bundy, R., Killian, B., & Doek, J. (2002). Challenges facing child protection. *Child Abuse & Neglect*, Cilt 26 Sayı 6-7 doi:10.1016/s0145- 2134(02)00336-8
- Njoroge, M.(12.12.2017) Citizens Digital. President Kenyatta: My Big Four plan for economic development. Retrieved on 15.09.2018 from <https://citizentv.co.ke/news/president-kenyatta-my-big-four-plan-for-economic-development-185170>
- Save the Children (2012) 2012 Yıllık Rapor. Retrieved on 10.09.2018 from <https://www.savethechildren.org/content/dam/usa/reports/advocacy/annual-report/sc-2012-annualreport.pdf>
- The African Charter on the Rights and Welfare of the Child (1990)
- Uluslararası Çalışma Örgütü ve Kenya Ulusal İstatistik Bürosu (2008) Kenya Integrated Household Budget Survey, Child Labour Analytical Report. Retrieved on 12.08.2018 from http://www.ilo.org/mwg-internal/de5fs23hu73ds/progress?id=j_fpvge1d9JlewwgjFSjWGhE-72ZQyAkOK8l8rTrxk,
- UNICEF ve Kanada Küresel İlişkiler (2015) Taking child protection to the next level in Kenya. Retrieved on 12.09.2018 from https://www.unicef.org/protection/files/Kenya_CP_system_case_study.pdf
- UNICEF (2011) Mapping and Assessment of Eastern and Southern Africa Child Protection Systems. Retrieved on 01.09.2018 from <https://resourcecentre.savethechildren.net/node/5093/pdf/5093.pdf>
- UNICEF ve Kenya Cumhuriyeti Planlama ve Ulusal Kalkınma Bakanlığı 2030 Vizyonu (2012) Kenya Social Protection Sector Review June 2012
- UNICEF ve Kenya Hükümeti (2014) Guidelines for the Alternative Family Care of Children in Kenya Retrieved on 01.09.2018 from <https://www.bettercarenetwork.org/sites/default/files/Guidelines%20for%20the%20Alternative%20Family%20Care%20of%20Children%20in%20Kenya.pdf>
- UNICEF Kenya, Division of Violence Prevention, National Center for Injury Prevention and Control, U.S. Centers for Disease Control and Prevention, and the Kenya National Bureau of Statistics (2012). Report on the Prevalence of Sexual, Physical and Emotional Violence, Context of Sexual Violence, and Health and Behavioral

Consequences of Violence Experienced in Childhood. Nairobi, Kenya

Webb, N. B. (2011) Social Work Practice with Children. Guilford Press. New York.

Zimmerman, B. (2005) Orphan Living Situations in Malawi: A Comparison of Orphanages and Foster Homes, Review of Policy Research Volume 22, Issue 6 <https://doi.org/10.1111/j.1541-1338.2005.00180.x>